

Manuel Vicent o la frase feliç

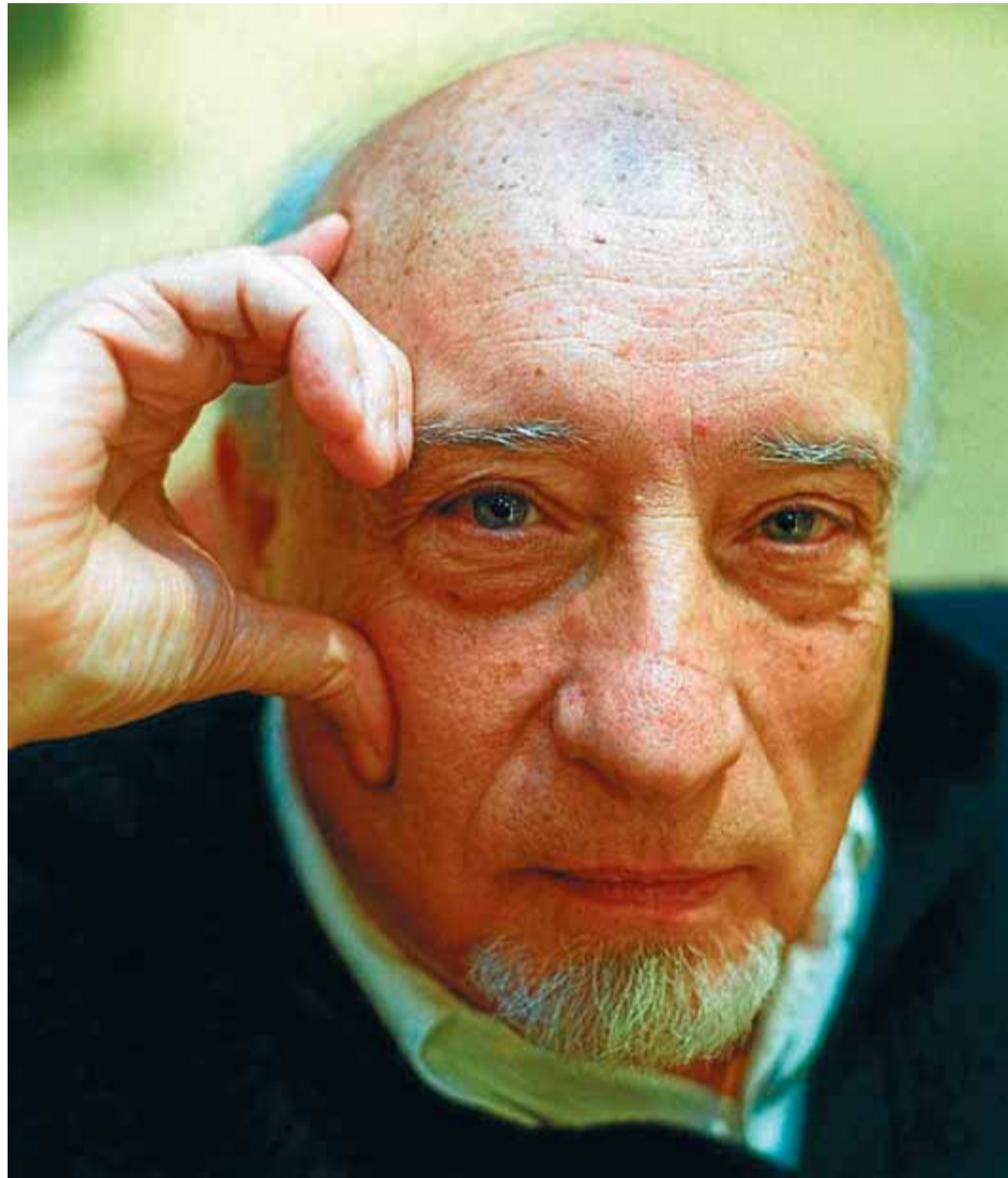
Dins la 49a edició dels premis Recull de Blanes, Joan Garí, de Borriana, va guanyar el premi Rafel Cornellà-Joaquim Abril de retrat literari amb el text que us oferim íntegrament

Hi ha escriptors que dominen el difícil art de l'adjectiu. D'altres són especialistes a muntar escenes evocadores, llargament vessades al llarg de pàgines d'una novel·la interminable. Entre aquests dos extrems—els uns arrecerats en la brevetat del sintagma, els altres fruit amb el domini del paràgraf—hi ha un terme mitjà que consisteix a saber arrodonir una bona frase, una sentència rotunda i definitiva que condense tot el saber del món en la mínima quantitat de paraules. Manuel Vicent és un bon exemple dels escriptors-frase.

Ell és perfectament conscient de les seues qualitats, i per això es dedica a explicar-nos la vida en períodes breus però sucosos, farcits d'una veritat irrefutable. En *Mitologies*, el seu últim llibre fins al moment, escriu al final d'un retrat de Billy Wilder: "Més enllà d'Auschwitz, en aquest món has vingut a divertir-te i enfonsar amb la punta del dit l'oliva cap al fons del martini, mentre resumeixes el món i l'existència amb una frase feliç." De frases d'aquest tipus—feliçes, però de cap manera insubstancials—en podem trobar moltes a la seua obra.

Bon fill del seu segle, Vicent s'ha format literàriament com a periodista. Fa molts anys que és el columnista estrella del diari *El País*. Molts lectors acudeixen cada diumenge al seu reclam en la contraportada del periòdic com fan els fidels, als països islàmics, al crit del muetzì. Allí, entre els estrets marges d'un article de premsa, ha après a sintetitzar el pensament i a verbalitzar-lo sense fullaraca ni additius innecessaris. Alhora, i com de passada, ens ha deixat la seua definició del segon ofici més vell del món: "Periodista és aquest tipus que escriu a tota velocitat de coses que generalment ignora i ho fa de nit i la majoria de les vegades cansat o borratxo i que, no tenint talent per a ser escriptor ni coratge per a ser policia, es queda només en un xafarder o un simple confident."

La seua història comença en un moment indeterminat de principis de la dècada dels 60, quan arriba a Madrid amb una maleta

carregada de llibres i un cap ja desintoxicat de la immundícia doctrinària de la dictadura. Havia nascut a la Vilavella l'any 1936. La Vilavella és un llogarret de la Plana de Castelló arrapat als contraforts orientals de la serra d'Espadà. Ací es va aturar el front el juliol del 1938, quan Manuel tenia tot just dos anys. Els franquistes es dirigien cap a València; la IV Divisió de Navarra baixà de la muntanya i ocupà el poble. El dia 7, quan els feixistes hi disparaven els darrers trets, un resquill de metralla va penetrar en casa dels avis de Vicent i va partir en dos un fruiter que hi havia sobre la taula. L'olla on es coïa el potatge del dinar va quedar foradada. Aquell dia la Vilavella va tornar a formar part de l'Espanya eterna i l'àvia Roseta, amb tota la barra, va anunciar solemnement "Avui no dinem".

Més de seixanta anys després Manuel Vicent rememora aquell record induït de la seua més tendra infància en un dels seus llibres més personals, *Verás el cielo abierto*. Té al damunt de la taula de la cuina, a sa casa de Dénia, aquell fruiter vulnerat, on reposen els mateixos codonys que va pintar Zurbarán. El recipient de la memòria és tan fràgil com això i l'escriptor simplement en poua vivències, sensacions, sentits per a l'animal de records en què ha acabat convertint-se.

Èrem a Madrid, però. Després de llicenciar-se en dret a València, el jove Vicent prova d'estudiar periodisme a la capital de l'Estat espanyol. En aquell temps Madrid era el centre de l'imperi provincial de Franco, un territori mental on no eixia mai el sol. Entre València i Madrid, tanmateix, el dilema era

Premis

Entre d'altres, ha rebut premis com l'Alfaguara de novel·la per *Pascua y naranjas* (1966); el González-Ruano de periodisme, per *No pongas tus sucias manos sobre Mozart* (1979); el Nadal, per *Balada de Caín* (1986), i un segon cop el premi Alfaguara, per *Son de mar* (1999).

El valencià Manuel Vicent

és escriptor, articulista i expert en arts plàstiques
XAVIER CARRIÓN

L'apunt

L'obra de Manuel Vicent toca gèneres que van des de les novel·les fins als reculls d'articles periodístics, passant pel teatre, les biografies, els llibres de viatges, els de retrats literaris i, fins i tot, textos relacionats amb la gastronomia. Dues de les seves novel·les han estat dutes al cinema: *Tranvia a la Malvarrosa*, adaptada per José Luis García Sánchez, i *Son de mar*, dirigida per Bigas Luna [a la foto].

de fàcil solució. La València de l'època era una barriada miserable que el riu Túria tot just acabava de negar amb la brutalitat de la natura insolent. Faltava molt poc per a què Joan Fuster dinamitara l'atmosfera somorta d'aquella ciutat i d'aquell país somnolents amb dos llibres emblemàtics, de la publicació dels quals tot just hem commemorat el cinquantenari: *El País Valenciano* i *Nosotros, los valencianos* (1962). La polèmica, però, ja va trobar l'autor d'*Ángeles o neófitos* instal·lat a la *Villa y corte*. Molts anys després, Manuel Vicent rememoraria aquells anys davant per davant del mateix Fuster, mentre compartien sengles whiskys en got llarg. Joan Fuster era "el papa de les lletres valencianes" i Manuel Vicent, la glòria de la literatura de la Transició... en castellà. Segons aquest darrer, Fuster el va mirar per damunt de les ulleres, va escoltar la seua argumentació amb la sornegueria irònica habitual i el va absoldre *urbi et orbi* amb només vuit mots: "Tu escrius en castellà però penses en valencià."

Manuel Vicent, en efecte, ha desenvolupat la pràctica totalitat de la seua obra literària en castellà. Però el diagnòstic de Fuster era correcte, perquè Vicent és un d'aquests

Fuster li va dir: "Escrius en castellà, penses en valencià"

catalanoparlants profunds que ni tan sols poden traure's de damunt l'accent després d'haver viscut mig segle a Madrid. En realitat, els grans escriptors valencians castellanoescrivents del segle XX van adoptar actituds diferents respecte al català. Blasco Ibáñez va escriure les seues primeres narracions en aquest idioma, tal com l'havia mamat del seu mentor Constantí Llombart, però de seguida es va passar irreversiblement a l'espanyol. Per a Azorín, en canvi, el valencià era simplement l'idioma pintoresc dels criats, a la casa familiar del seu Monòver natal, i potser una fragància que s'adeia amb la visió pairal dels ametlers en flor. Gabriel Miró, en la mateixa línia, tot just recollia algun fraseig expressiu del vernacle dels pobles que anava recorrent, sense dubtar mai que el seu autèntic idioma literari havia de ser el castellà. Per a la generació de Vicent, en tot cas, aquesta actitud diletant ja era insostenible. Producte del convenciment, o de la mala consciència –o potser simplement per una necessitat estilística imperiosa–, el nostre escriptor assajaria en *Contra Paradís* (evocació de la infància a Vilavella) la seua única incursió en la literatura en llengua catalana.

I tanmateix hi ha alguna cosa irrevocablement valenciana en l'obra i la filosofia vital de Vicent. A pesar de la glòria, dels premis, de la fama i del reconeixement, al seu document d'identitat, fins que va deixar de constatar la professió, s'identificava com a "llaurador". El seu pare, jutge terrible, de façons

veterotestamentàries, va ser un terratinent a l'època daurada del comerç de la taronja. La terra va quedar incrustada en un plec de l'ànima de Vicent, i és aquest el moll que salta a la més mínima pressió. "Tota la meua filosofia –ha escrit– es redueix al fet que la crueltat de la història, la imbecilitat humana i les urpades de la natura no m'enceguen fins al punt d'ignorar que aquest és el moment idoni per a plantar les albergínies."

La frase –feliç!– ens recorda, així, com els valencians tenim la terra en l'horitzó i en el retrovisor, i per això hi ha tants valencians que estimem Josep Pla. També en Manuel Vicent hi ha vestigis evidents de l'influx plinià, perquè ningú nascut al frontispici d'una guerra i amamentat amb les privacions de la postguerra ha deixat de valorar després cada aliment com un regal eucarístic. En *Comer y beber a mi manera*, el seu homenatge a la cuina mediterrània, confessa: "La millor recepta de cuina és aquesta sensació que els pobres anomenen fam i els rics apetit."

L'àpat, solemne eucaristia

He tingut la sort de compartir alguns àpats amb ell i sé de què parle. Observar com menja i què menja una persona et diu més de la seua personalitat que les obres completes del projecte doctor Sigmund Freud. Mentre s'espera la paella ritual, els comensals degusten algun fruit de la mar, preferentment un llobarro salvatge capturat a les envistes abismals del Montgó, o unes gambes roges de Dènia. Vicent lloa cada aliment com si es tractara no d'un simple àpat, sinó d'una solemne eucaristia. Després ve la pae-

lla; si el cuiner o la cuinera ha seguit la recepta canònica, la que consigna don Martí Domínguez en *Els nostres menjars* –que és la que ha fet ma mare tota la vida–, els comensals estaran d'enhorabona. D'una manera o altra, però, cadascú dirà la seua i la paella es convertirà, amb sort, en literatura.

Amb paella o sense, Manuel Vicent és un tipus notòriament sociable. La timidesa congènita el dota d'un aire elusiu en la distància curta, però això només és una primera impressió. No hi ha res que li agrade més que compartir un aperitiu amb uns amics. Si ha de ser en públic, això tindrà lloc inexorablement en el Café Gijón. Ell ha fixat la poètica definitiva d'aquest establiment de Madrid, el punt de partida cap a Ítaca d'un seguit d'actors, desnonats o triomfadors, en la comèdia de la vida. Molts dels seus articles, molts dels seus llibres, han tingut un principi com a esborrany, com a gargot brodat en una tovallola de paper sobre una taula d'aquesta cafeteria mítica.

Durant molts anys Manuel Vicent ha servat una mateixa aparença. L'alopecie, molt matinera, li va aclarir l'oval pronunciat del crani i ell, per a compensar, es va deixar una barba de segall amb què s'assembla a un hipotètic capità Ahab de tornada de la ruta de totes les balenes. Aquest cap seu el va definir una ministra de Cultura –Carme Alborch– com "el més bonic, per dins i per fora", que ella havia conegut. És un cap d'estàtua grega, un esbós de Policlet amb tot el pèl concentrat a la barbata. Per a compensar, les seues mans són de mestre d'escola, o de pianista descregut de Chopin. En alguna foto-

grafia de solapa se l'ha vist amb un barret de palla, com un collidor de taronja que alfarassa la collita mentre espera que s'eixugue l'aiguatge.

L'herència clàssica és essencial en el pensament de Manuel Vicent. Com molts, està convençut que la dissort més gran d'Europa va ser l'adveniment del cristianisme. El *monòton-teisme* (el mot és de Nietzsche), en liquidar tots els déus pagans, va instaurar una moral avorrida que, conforme s'excitava més i més en matèria sexual, anava sumint Europa en una profunda letargia civilitzadora. Tota l'obra de Vicent es podria resumir en aquest títol: *A favor del plaer*. Com tots els martiritzats amb la sobredosi de religió obligatòria en la duríssima postguerra, Vicent és un escèptic partidari de la Il·lustració i de la vida eterna conquistada a cada instant amb la sensació dels capcirons: "Sempre he somiat que una manera elegant d'acabar amb aquest ball seria seure en un balancí blanc amb un barret de palla junt al Mediterrani i guardar un silenci definitiu durant molts anys mirant l'horitzó sense moure una pestanya."

Abans de la mort, però encara se li han de reclamar moltes coses a la vida. Sintonitze força, en tot cas, amb el seu model de maduresa, la seua recepta per a convertir el final de tots els viatges en un "Terra a la vista" permanent: "Prendre oli d'oliva, caminar descalç sobre la sal, navegar en aigües de dolcesa

i no desitjar res sinó amics i ensalades d'api." Per a dur a terme aquest programa de govern cal transformar les metàfores del cristianisme en hemisferis de pasta purament literària. Entre l'infern de la modernitat, que sense dubte és Nova York, i el paradís possible que podria ser el món mediterrani (aquest amenaçat mar interior), es poden viure diverses vides alternatives, però totes vénen a resumir-se en una en què quan arribem a Ítaca i veiem Penèlope ens entren unes ganes irresistibles de tornar a marxar.

Sospite que al mateix Manuel Vicent no li agradarà el meu retrat. Ell ja ha deixat dit que "el llorer té dos destins: el cap de l'heroi o l'estofat", i on hi haja un gloriós estofat que ens deixen en pau tots els heroïsmes. Però seria injust no reconèixer el mestratge que ha suposat per als escriptors valencians –fins i tot per a aquells que, com jo, hem desenvolupat la nostra obra en català– la seua prosa elegant i concisa, la seua recerca constant de la perfecció estilística.

Ell ens ha ensenyat, a tots els qui vam créixer embriagats per l'aroma de la tarongina, que és en el camp dels sentits on hem de buscar el nostre material literari, per a després poder resumir-lo en la felicitat conceptual d'una sentència curta: "L'única saviesa consisteix a dividir la vida en dies i hores per a extraure'n de cada una una victòria concreta sobre el dolor i una culminació del plaer que et regale." Amén. *

Una imatge de la Vilavella, a la Plana de Castelló, poblet on va néixer, el 1936, tot i que va anar a estudiar a Madrid, on va començar a col·laborar en diverses publicacions.

La novel·la que tothom està esperant

Una història emotiva i inoblidable que toca els sentiments més purs.

Més informació:

KHALED HOSSEINI
autor d'*El caçador d'estels* i *Mil sols esplèndids*

I el ressò de les muntanyes

edicions **62**

The Khaled Hosseini Foundation
www.khaledhosseinifoundation.org

edicions **62** www.edicions62.cat
Edicions 62
Ed_62